Parlament Europejski
2019-2024

Komisja Prawna

2020/2014(INL)

27.4/2020

PROJEKT SPRAWOZDANIA

z zaleceniami dla Komisji w sprawie systemu odpowiedzialności cywilnej za sztuczną inteligencję

(2020/2014(INL))

Komisja Prawna

Sprawozdawca: Axel Voss

(Inicjatywa – art. 47 Regulaminu)

SPIS TREŚCI

Strona

PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO 3

ZAŁĄCZNIK DO PROJEKTU REZOLUCJI: SZCZEGÓŁOWE ZALECENIA DLA PRZYGOTOWUJĄCYCH PROJEKT ROZPORZĄDZENIA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY WS. ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA DZIAŁANIE SYSTEMÓW SZTUCZNEJ INTELIGENCJI 10

A. ZASADY I CELE WNIOSKU 10

UZASADNIENIE 28

PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

z zaleceniami dla Komisji w sprawie systemu odpowiedzialności cywilnej za sztuczną inteligencję

(2020/2014(INL))

Parlament Europejski,

– uwzględniając art. 225 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej,

– uwzględniając dyrektywę Rady 85/374/EWG z dnia 25 lipca 1985 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących odpowiedzialności za produkty wadliwe,

– uwzględniając rozporządzenie Rady (UE) 2018/1488 z dnia 28 września 2018 r. w sprawie ustanowienia Wspólnego Przedsięwzięcia w dziedzinie Europejskich Obliczeń Wielkiej Skali[1],

– uwzględniając wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 czerwca 2018 r. ustanawiającego program „Cyfrowa Europa” na lata 2021–2027 (COM(2018)0434),

– uwzględniając swoją rezolucję z dnia 16 lutego 2017 r. zawierającą zalecenia dla Komisji w sprawie przepisów prawa cywilnego dotyczących robotyki[2],

– uwzględniając swoją rezolucję z dnia 1 czerwca 2017 r. w sprawie cyfryzacji europejskiego przemysłu[3],

– uwzględniając swoją rezolucję z dnia 12 września 2018 r. w sprawie autonomicznych systemów uzbrojenia[4],

– uwzględniając swoją rezolucję z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie kompleksowej europejskiej polityki przemysłowej w dziedzinie sztucznej inteligencji i robotyki[5],

– uwzględniając swoją rezolucję z dnia 12 lutego 2020 r. w sprawie zautomatyzowanych procesów decyzyjnych – zagwarantowanie ochrony konsumenta oraz swobodnego przepływu towarów i usług[6],

– uwzględniając komunikat Komisji z 25 kwietnia 2018 r. w sprawie sztucznej inteligencji dla Europy (COM(2018)0237),

– uwzględniając komunikat Komisji z 7 grudnia 2018 r. w sprawie skoordynowanego

[1] Dz.U. L 252 z 8.10.2018, s. 1.
[2] Dz.U. C 252 z 18.7.2018, s. 239.
[3] Dz.U. C 307 z 30.8.2018, s. 163.
[4] Dz.U. C 433 z 23.12.2019, s. 86.
[5] Teksty przyjęte, P8_TA(2019)0081.
[6] Teksty przyjęte, P9_TA(2020)0032.

planu w dziedzinie sztucznej inteligencji (COM(2018)0795),

– uwzględniając komunikat Komisji z 8 kwietnia 2019 r. w sprawie budowania zaufania do sztucznej inteligencji ukierunkowanej na człowieka (COM(2019)0168),

– uwzględniając Białą księgę Komisji z dnia 19 lutego 2020 r. w sprawie sztucznej inteligencji – europejskie podejście do doskonałości i zaufania,

– uwzględniając sprawozdanie Komisji z 19 lutego 2020 r. w sprawie wpływu sztucznej inteligencji, Internetu rzeczy i robotyki na bezpieczeństwo i odpowiedzialność prawną,

– uwzględniając dokument tematyczny Zespołu Parlamentu Europejskiego ds. Przyszłości Nauki i Techniki (STOA) z czerwca 2016 r. dotyczący aspektów prawnych i etycznych w związku z robotyką,

– uwzględniając analizę Dyrekcji Generalnej ds. Polityki Wewnętrznej Unii Europejskiej (DG IPOL) z października 2016 r., przygotowaną dla Komisji Prawnej, pt. „Przepisy europejskiego prawa cywilnego w robotyce”,

– uwzględniając sprawozdanie Zespołu Ekspertów Wysokiego Szczebla ds. Sztucznej Inteligencji, z 8 kwietnia 2019 r., pt. „Wytyczne w zakresie etyki na rzecz wiarygodnej sztucznej inteligencji”,

– uwzględniając sprawozdanie Zespołu Ekspertów Wysokiego Szczebla ds. Sztucznej Inteligencji, z 8 kwietnia 2019 r., pt. „Definicja sztucznej inteligencji: podstawowe możliwości i dziedziny zastosowania”,

– uwzględniając sprawozdanie z dnia 26 czerwca 2019 r. Grupy Ekspertów Wysokiego Szczebla ds. Sztucznej Inteligencji, pt. „Zalecenia polityczne i inwestycyjne na rzecz wiarygodnej sztucznej inteligencji”,

– uwzględniając sprawozdanie z 21 listopada 2019 r. Grupy Ekspertów ds. Odpowiedzialności i Nowych Technologii – Forum Nowych Technologii, pt. „Odpowiedzialność w związku ze sztuczną inteligencją i innymi rozwijającymi się technologiami cyfrowymi“,

– uwzględniając art. 47 i 54 Regulaminu,

– uwzględniając opinie przedstawione przez Komisję Rynku Wewnętrznego i Ochrony Konsumentów oraz Komisję Transportu i Turystyki,

– uwzględniając sprawozdanie Komisji Prawnej (A9-0000/2020),

A. mając na uwadze, że pojęcie „odpowiedzialności” odgrywa istotną, ale i dwojaką rolę w naszym codziennym życiu, gdyż – z jednej strony – gwarantuje osobie, która ucierpiała lub poniosła szkody prawo do wniesienia roszczenia o odszkodowanie od strony, której udowodniono, że ponosi odpowiedzialność za wyrządzone szkody, zaś – z drugiej strony – stanowi zachętę ekonomiczną dla osób fizycznych i prawnych, by przede wszystkim unikać wyrządzania szkód;

B. mając na uwadze, że przyszłościowe przepisy o odpowiedzialności muszą opierać się na

równowadze między skuteczną ochroną potencjalnych poszkodowanych i jednoczesnym dawaniu wystarczającego pole do manewru, by umożliwić rozwój nowych technologii, produktów i usług; mając na uwadze, że ostatecznie celem wszelkich systemów odpowiedzialności winno być stworzenie wszystkim stronom poczucia pewności prawnej, niezależnie od tego, czy jest to producent, podmiot wdrażający, osoba poszkodowana czy dowolna inna strona trzecia;

C. mając na uwadze, że ustalenie i przypisanie odpowiedzialności deliktowej za szkody zachodzi – ogólnie rzecz ujmując – w oparciu o zasady systemów odpowiedzialności na zasadzie winy; mając na uwadze, że w prawodawstwie lub orzecznictwie państw członkowskich w wielu przypadkach dostosowano systemy odpowiedzialności do różnych potrzeb, np. pojawiających się nowych technologii;

D. mając na uwadze, że system prawny państwa członkowskiego może wykluczać odpowiedzialność pewnych podmiotów lub zaostrzać ją w stosunku do pewnych działań; mając na uwadze, że odpowiedzialność na zasadzie ryzyka oznacza, że strona może ponosić odpowiedzialność, pomimo faktu, że nie jest winna; mając na uwadze, że w wielu krajowych systemach prawnych oskarżony ponosi odpowiedzialność na zasadzie ryzyka, jeżeli zmaterializuje się stworzone przez oskarżonego zagrożenie dla ogółu społeczeństwa, takie jak związane z wykorzystaniem pojazdu, czy niebezpiecznym działaniem lub też takie, którego nie może on kontrolować, np. przykład wynikające z zachowania zwierząt;

E. mając na uwadze, że systemy sztucznej inteligencji stanowią istotne wyzwanie prawne dla obowiązujących ram prawnych w zakresie odpowiedzialności i mogą prowadzić do sytuacji, w których ich brak przejrzystości może sprawić, że wskazanie, kto kontrolował zagrożenie związane z systemem sztucznej inteligencji, czy też który kod lub które dane wejściowe ostatecznie wywołały szkodliwe działanie, może okazać się bardzo drogie lub niemożliwe;

F. mając na uwadze, że te trudności są spotęgowane powiązaniami pomiędzy różnymi systemami sztucznej inteligencji, jak również między systemami sztucznej inteligencji a systemami jej niewykorzystującymi, uzależnieniem od danych zewnętrznych, podatnością na naruszenia cyberbezpieczeństwa, jak również coraz większą autonomią systemów sztucznej inteligencji, wynikającą z uczenia się maszyn i możliwości maszyn w zakresie wielopoziomowego uczenia się;

G. mając na uwadze, że surowe normy etyczne w odniesieniu do systemów sztucznej inteligencji powiązane z rozsądnymi i sprawiedliwymi procedurami rekompensowania szkód pomagają zająć się tymi wyzwaniami prawnymi; mając na uwadze, że sprawiedliwe procedury ustalania odpowiedzialności oznaczają, że każda osoba, która ucierpiała w wyniku działania systemu sztucznej inteligencji lub poniosła szkody materialne w wyniku działania takiego systemu powinna korzystać z tego samego poziomu ochrony, który przysługiwałby w przypadkach bez udziału systemów sztucznej inteligencji.

Wprowadzenie

1. Wyraża przekonanie, że wyzwanie związane z wprowadzeniem systemów sztucznej inteligencji w społeczeństwie i gospodarce jest jedną z najważniejszych kwestii na

politycznym porządku obrad; przy czym technologie oparte na sztucznej inteligencji mogłyby poprawić jakość życia w niemal każdej jego sferze od życia osobistego (np. umożliwiając dostosowaną do potrzeb danej osoby edukację) po wyzwania globalne (takie jak zmiany klimatu czy głód);

2. wyraża stanowcze przekonanie, że aby skutecznie korzystać z dobrodziejstw sztucznej inteligencji i przeciwdziałać jej potencjalnym nadużyciom, zasadnicze znaczenie ma przyjęcie w całej UE przepisów prawa w zakresie wszelkich systemów sztucznej inteligencji, opartych na konkretnych zasadach i nieulegających dezaktualizacji; stoi na stanowisku, że choć lepsze wydają się sektorowe przepisy dla szerokiego wachlarza możliwych zastosowań sztucznej inteligencji, konieczne wydaje się także przyjęcie przekrojowych ram prawnych, opierających się na powszechnych zasadach, by ustanowić te same normy w całej Unii Europejskiej i skutecznie chronić wartości europejskie;

3. Stwierdza, że jednolity rynek cyfrowy wymaga pełnej harmonizacji, ponieważ sfera cyfrowa charakteryzuje się bardzo zmienną dynamiką ponadgraniczną i międzynarodowym przepływem danych; Uważa, że jedynie poprzez przyjęcie spójnych, powszechnych zasad Unia może osiągnąć cele utrzymania suwerenności cyfrowej i przyspieszenia innowacji cyfrowych, powstających w Europie;

4. wyraża stanowcze przeświadczenie, że nowe, powszechne zasady dla systemów sztucznej inteligencji powinny przyjąć formę rozporządzenia; uważa, że kwestia odpowiedzialności w odniesieniu do szkód spowodowanych przez system sztucznej inteligencji jest jednym z kluczowych aspektów, którymi należy się zająć w ramach tych przepisów;

Odpowiedzialność a sztuczna inteligencja

5. wyraża przekonanie, że nie ma potrzeby całkowitej nowelizacji dobrze funkcjonujących systemów odpowiedzialności, a jednocześnie że złożoność, zdolność do łączenia się, nieprzejrzystość, podatność na zagrożenia i autonomiczność systemów sztucznej inteligencji stanowi jednak poważne wyzwanie; uważa, że niezbędne są konkretne dostosowania, by uniknąć sytuacji, w której osoba, która ucierpiała lub poniosła szkody materialne nie otrzyma rekompensaty;

6. zauważa, że wszystkie działania fizyczne czy wirtualne opierające się na systemach sztucznej inteligencji, urządzenia czy procesy, w których korzysta się z tych systemów mogą zasadniczo być bezpośrednią lub pośrednią przyczyną szkody, a jednocześnie są one zawsze wynikiem tego, że ktoś skonstruował lub wdrożył taki system, lub weń ingerował; wyraża opinię, że nieprzejrzystość i autonomiczność systemów sztucznej inteligencji może sprawić, że w praktyce będzie trudno powiązać konkretne szkodliwe działania systemów sztucznej inteligencji z konkretnymi danymi wprowadzonymi przez człowieka lub jego decyzjami na etapie projektu systemu, a nawet będzie to niemożliwe; przypomina, że zgodnie z szeroko stosowanymi koncepcjami odpowiedzialności, można mimo wszystko obejść tę przeszkodę, czyniąc odpowiedzialnymi te osoby, które tworzą lub utrzymują systemy sztucznej inteligencji, lub kontrolują związane z nimi ryzyko;

7. uważa, że dyrektywa ws. odpowiedzialności za produkty wadliwe (PLD) okazała się

skutecznym środkiem uzyskiwania odszkodowań za szkody spowodowane wadliwie działającymi produktami; w związku z tym zauważa, że przepisy te należy również stosować w odniesieniu do roszczeń w ramach odpowiedzialności cywilnej producenta wadliwego systemu sztucznej inteligencji, jeżeli system taki można uznać za produkt w rozumieniu powyższej dyrektywy; jeśli konieczne okaże się wprowadzenie poprawek do dyrektywy PLD, należy je przedyskutować w procesie przeglądu dyrektywy; wyraża opinię, że w celu zagwarantowania pewności prawnej w całej Unii Europejskiej „podmiotu kontrolującego system" powinny dotyczyć te same zasady odpowiedzialności, które mają zastosowanie do producenta, wytwórcy czy podmiotu opracowującego;

8. uważa, że obowiązujące w państwach członkowskich prawo deliktowe opierające się na winie w większości przypadków przewiduje odpowiedni poziom ochrony dla osób, które ucierpiały z uwagi na fakt, że strona trzecia, taka jak haker, ingerowała w system lub które poniosły szkody materialne w wyniku działania takiej osoby, ponieważ ingerencja stanowi zawinione działanie; zauważa, że dodatkowe zasady odpowiedzialności wydają się niezbędne tylko w przypadkach, gdy strony trzeciej nie można odnaleźć lub jest ona niewypłacalna;

9. uważa zatem za stosowne, by w niniejszym sprawozdaniu skupić się na roszczeniach w ramach odpowiedzialności cywilnej podmiotu wdrażającego systemy sztucznej inteligencji; potwierdza, że odpowiedzialność podmiotu wdrażającego można uzasadnić faktem, że podmiot ten kontroluje zagrożenie związane z systemem sztucznej inteligencji, porównywalne z zagrożeniem kontrolowanym przez właściciela pojazdu czy zwierzęcia domowego; uważa, że ze względu na złożoność systemów sztucznej inteligencji oraz ich zdolność do połączeń podmiot wdrażający będzie w wielu przypadkach pierwszą, identyfikowalną osobą kontaktową dla poszkodowanego;

Odpowiedzialność podmiotu wdrażającego

10. stoi na stanowisku, że zasady odpowiedzialności obejmujące podmiot wdrażający powinny co do zasady obejmować wszelkie działania systemów sztucznej inteligencji, niezależnie od tego, gdzie są one realizowane i czy mają charakter fizyczny czy wirtualny; zauważa, że działania w przestrzeni publicznej, które narażają wiele osób postronnych na zagrożenie stanowią jednak przypadki, które wymagają dalszych rozważań; uważa, że potencjalni poszkodowani często nie są świadomi działania systemu i często nie mają umów, które dawałyby im prawo do zgłaszania roszczeń wobec podmiotu wdrażającego; zauważa, że w momencie gdy dojdzie do szkody osoby postronne mogłyby zgłaszać roszczenia na zasadzie winy, a dowiedzenie winy podmiotu wdrażającego system sztucznej inteligencji mogłoby okazać się trudne;

11. uważa zatem za stosowne, by zdefiniować podmiot wdrażający jako osobę, która decyduje o użyciu systemu opartego na sztucznej inteligencji, która kontroluje zagrożenie z nim związane i korzysta z jego działania; uważa, że sprawowanie kontroli należy rozumieć jako dowolne działanie podmiotu wdrażającego, które wpływa na sposób działania od początku do końca lub zmienia konkretne funkcje czy procesy w ramach systemu sztucznej inteligencji.

12. zauważa, że może dojść do sytuacji, w których mamy do czynienia z większą liczbą

podmiotów wdrażających; uważa, że w takim przypadku wszystkie podmioty ponoszą solidarną odpowiedzialność na zasadzie ryzyka, przy czym mają też prawo do proporcjonalnego regresu wobec siebie nawzajem;

Różne zasady odpowiedzialności zależnie od rodzaju zagrożenia

13. uznaje, że czynnikiem determinującym jest rodzaj systemu sztucznej inteligencji, który kontroluje podmiot go wdrażający. zauważa, że system sztucznej inteligencji, który wiąże się ze znacznym ryzykiem, potencjalnie zagraża ogółowi społeczeństwa w znacznie większym stopniu; uważa, że w obliczu wyzwań prawnych wynikających z zastosowania systemów sztucznej inteligencji dla obowiązujących systemów odpowiedzialności, wydaje się zasadne stworzenie surowego systemu odpowiedzialności dla systemów sztucznej inteligencji, obarczonych wysokim ryzykiem;

14. wyraża przekonanie, że system sztucznej inteligencji stanowi poważne ryzyko, gdy jego autonomiczne działanie wiąże się ze znaczącym zagrożeniem szkodami wyrządzonymi jednaj osobie lub grupie osób, w sposób losowy, którego wcześniej nie można przewidzieć; wyraża przekonanie, że znaczenie tego potencjału zależy od wzajemnego stosunku między powagą ewentualnej szkody, prawdopodobieństwem, że ryzyko się zmaterializuje oraz sposobem użycia systemu sztucznej inteligencji;

15. zaleca, by wszystkie systemy sztucznej inteligencji, obarczone wysokim ryzykiem zostały umieszczone w Załączniku do proponowanego rozporządzenia; biorąc pod uwagę szybkie przemiany technologiczne i wymaganą wiedzę w zakresie technologii, uznaje, że Komisja Europejska powinna decydować, czy dokonać przeglądu Załącznika co sześć miesięcy, a w razie konieczności powinna go uaktualnić w drodze aktu delegowanego; uważa, że Komisja Europejska powinna ściśle współpracować z niedawno utworzonym komitetem stałym, podobnym do istniejących już struktur, a mianowicie Stałego Komitetu ds. Prekursorów czy Komitetu Technicznego ds. Pojazdów Silnikowych, które skupiają ekspertów krajowych z państw członkowskich i inne zainteresowane podmioty; uważa, że zrównoważona reprezentacja w „Zespole Ekspertów Wysokiego Szczebla ds. Sztucznej Inteligencji” może posłużyć jako przykład do utworzenia grupy zainteresowanych podmiotów;

16. wyraża przekonanie, że zgodnie z surowym systemem odpowiedzialności w państwach członkowskich proponowane rozporządzenie powinno jedynie obejmować szkody w odniesieniu do istotnych chronionych przepisami praw, takich jak życie, zdrowie, nienaruszalność cielesna i własność oraz powinno wskazywać kwoty i zakres odszkodowania, a także termin przedawnienia roszczeń;

17. wskazuje, że wszelkie działania sterowane systemami sztucznej inteligencji, urządzenia czy procesy wykorzystujące te systemy, które powodują szkody, ale nie zostały wymienione w Załączniku I do proponowanego rozporządzenia powinny nadal być objęte odpowiedzialnością na zasadzie winy; uważa jednak, że poszkodowany ma mimo wszystko prawo do domniemania winy podmiotu wdrażającego;

Ubezpieczenia i systemy sztucznej inteligencji

18. uważa, że ryzyko bycia pociągniętym do odpowiedzialności jest kluczowym

czynnikiem, który stanowi o sukcesie nowych technologii, produktów i usług; zauważa, że prawidłowe podejście do ryzyka ma również zasadnicze znaczenie dla zadbania o to, by ogół społeczeństwa mógł zaufać nowym technologiom, pomimo faktu, że potencjalnie można w związku z nimi ucierpieć lub też, że poszkodowany może wystąpić z roszczeniami;

19. wyraża przekonanie, że związku ze znacznym prawdopodobieństwem spowodowania szkód i biorąc pod uwagę postanowienia dyrektywy 2009/103/WE[7], wszystkie podmioty wdrażające systemy sztucznej inteligencji, obarczone wysokim ryzykiem, umieszczone na wykazie Załącznika proponowanego rozporządzenia, powinny posiadać ubezpieczenie od odpowiedzialności; uważa, że taki system obowiązkowych ubezpieczeń dla obarczonych wysokim ryzykiem systemów sztucznej inteligencji powinien pokrywać odszkodowania w kwocie i zakresie, które wynikają z proponowanego rozporządzeniu;

20. uważa, że europejski mechanizm odszkodowawczy, finansowany ze środków publicznych nie jest właściwym sposobem na usuwanie ewentualnych niedociągnięć systemów ubezpieczeniowych; pamiętając o dobrych doświadczeniach podczas stanowienia przepisów dla sektora technologii finansowych, uważa, że to rynek ubezpieczeniowy powinien zdecydować o dostosowaniu istniejących produktów lub stworzeniu nowych rodzajów polis ubezpieczeniowych dla licznych branż i różnorakich technologii, produktów i usług, w których korzysta się z systemów sztucznej inteligencji;

Kwestie końcowe

21. zwraca się do Komisji o przedłożenie, na podstawie art. 225 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, wniosku dotyczącego rozporządzenia w sprawie odpowiedzialności za działanie systemów sztucznej inteligencji, w oparciu o zalecenia przedstawione w załączniku do niniejszej rezolucji;

22. uważa, iż wspomniany wniosek nie pociągnie za sobą skutków finansowych;

23. zobowiązuje swojego przewodniczącego do przekazania niniejszej rezolucji oraz zaleceń zawartych w załączniku Komisji i Radzie.

[7] Dz.U. L 263 z 7.10.2009, s. 11.

ZAŁĄCZNIK DO PROJEKTU REZOLUCJI: SZCZEGÓŁOWE ZALECENIA DLA PRZYGOTOWUJĄCYCH PROJEKT ROZPORZĄDZENIA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY WS. ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA DZIAŁANIE SYSTEMÓW SZTUCZNEJ INTELIGENCJI

A. ZASADY I CELE WNIOSKU

Niniejsze sprawozdanie zajmuje się istotnym aspektem cyfryzacji, która jest kształtowana przez działalność ponadgraniczną oraz konkurencję na świecie. Poniższe zasady winny służyć jako wytyczne:

- Rzeczywisty jednolity rynek cyfrowy wymaga pełnego ujednolicenia za pośrednictwem rozporządzenia.

- Nowymi wyzwaniami prawnymi wynikającymi z zastosowania systemów sztucznej inteligencji należy się zająć przez stworzenie producentom, podmiotom wdrażającym, poszkodowanym i innym stronom trzecim poczucia maksymalnej pewności prawnej.

- Nie powinno się iść w stronę nadmiernego stanowienia prawa, gdyż to z kolei położyłoby się cieniem na tworzeniu innowacyjnych rozwiązań z użyciem sztucznej inteligencji w Europie, szczególnie jeżeli technologia, produkt lub usługa będą rozwijane przez MŚP lub start-upy.

- Zamiast zastępować istniejące już i dobrze funkcjonujące systemy odpowiedzialności, powinniśmy je dostosować, wprowadzając w nich nowe, niedezaktualizujące się rozwiązania.

- Niniejsze sprawozdanie oraz dyrektywa ws. odpowiedzialności za produkty wadliwe to dwa filary powszechnych ram prawnych w zakresie odpowiedzialności względem systemów sztucznej inteligencji, które wymagają ścisłej koordynacji między wszystkimi podmiotami politycznymi.

- Obywatele muszą korzystać z tego samego poziomu ochrony i tych samych praw, niezależnie od tego, czy szkoda została spowodowana przez system sztucznej inteligencji czy też nie, jak również od tego, czy szkoda ma charakter fizyczny czy wirtualny.

B. PROPONOWANE BRZMIENIE PRZEPISÓW

Wniosek dotyczący

ROZPORZĄDZENIA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

ws. odpowiedzialności za działanie systemów sztucznej inteligencji

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 114,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[1],

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą[2],

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Pojęcie „odpowiedzialności” odgrywa istotną, ale i dwojaką rolę w naszym codziennym życiu, gdyż – z jednej strony – gwarantuje osobie, która ucierpiała lub poniosła szkody prawo do wystąpienia z roszczeniem o odszkodowanie od strony, której udowodniono, że ponosi odpowiedzialność za te cierpienia lub szkody, zaś – z drugiej strony – stanowi zachętę ekonomiczną, by przede wszystkim unikać wyrządzania szkód. We wszelkich przepisach o odpowiedzialności należy dążyć do równowagi między skuteczną ochroną ofiar potencjalnych szkód a jednoczesnym dawaniem wystarczającego pola do manewru, by umożliwić rozwój nowych technologii, produktów i usług.

(2) Szczególnie na początkowych etapach cyklu życia nowych produktów i usług, ich użycie wiąże się dla użytkownika i osób postronnych z pewnym poziomem ryzyka, że produkty czy usługi nie zawsze będą prawidłowo funkcjonować. Taki proces prób i błędów jest jednocześnie kluczowym czynnikiem przyczyniającym się do postępu technicznego, bez którego większość towarzyszących nam technologii nie ujrzałaby światła dziennego. Dotychczas ryzyko związane z nowymi produktami i usługami odpowiednio łagodziły surowe przepisy dotyczące bezpieczeństwa produktów oraz zasady odpowiedzialności.

(3) Jednak rozwój sztucznej inteligencji (SI) stanowi znaczące wyzwania dla istniejących systemów odpowiedzialności. Korzystanie z systemów sztucznej inteligencji w życiu codziennym może prowadzić do sytuacji, w których ich brak przejrzystości („czarna skrzynka”) może sprawić, że wskazanie, kto kontrolował zagrożenie związane z systemem sztucznej inteligencji, czy też który kod lub które dane wejściowe ostatecznie wywołały szkodliwe działanie, może okazać się bardzo drogie lub niemożliwe. Te

[1] Dz.U. ...
[2] Dz.U. ...

trudności są spotęgowane powiązaniami pomiędzy różnymi systemami sztucznej inteligencji, jak również między systemami sztucznej inteligencji a systemami jej niewykorzystującymi, uzależnieniem od danych zewnętrznych, podatnością na naruszenia cyberbezpieczeństwa, jak również coraz większą autonomią systemów sztucznej inteligencji, wynikającą z uczenia się maszyn i możliwości maszyn w zakresie wielopoziomowego uczenia się. Poza tą złożonością i potencjalną szkodliwością systemy sztucznej inteligencji mogłyby być również wykorzystywane, by spowodować poważne szkody, takie jak narażenie na szwank naszych zasad i wolności przez śledzenie obywateli wbrew ich woli, przez wprowadzenie systemów zaufania społecznego lub przez stworzenie śmiercionośnych systemów broni autonomicznej.

(4) Należy tu zaznaczyć, że korzyści płynące z wdrożenia systemów sztucznej inteligencji przewyższają znacznie ich negatywne aspekty. Rozwiązania takie pomogą w skuteczniejszej walce ze zmianami klimatu, usprawnią badania lekarskie, pomogą lepiej zintegrować osoby z niepełnosprawnością w społeczeństwie i pozwolą organizować działania oświatowe dostosowane do każdego typu ucznia. Najlepszym sposobem postępowania jest zatem korzystanie z różnorakich możliwości technicznych, by zwiększyć zaufanie obywateli do wykorzystania systemów sztucznej inteligencji, przy jednoczesnym przeciwdziałaniu wystąpieniu negatywnych scenariuszy i przyjęciu stanowczych norm etycznych powiązanych ze sprawiedliwymi odszkodowaniami.

(5) Wszelkie dyskusje na temat zmian wymaganych w obowiązujących ramach prawnych powinny rozpocząć się od wyjaśnienia, że systemy sztucznej inteligencji nie mają osobowości prawnej, ani sumienia i że ich jedynym zadaniem jest służenie ludzkości. Wiele systemów sztucznej inteligencji nie różni się znacząco od innych technologii, które czasem opierają się na znacznie bardziej złożonym oprogramowaniu. Ostatecznie znacząca większość systemów sztucznej inteligencji wykorzystywana jest do realizacji trywialnych zadań i nie wiąże się z żadnym zagrożeniem dla społeczeństwa. Istnieją jednak systemy sztucznej inteligencji, które wdraża się w istotnych branżach i które opierają się w swym działaniu na sieciach neuronowych i procesach głębokiego uczenia się. Ich możliwości i autonomia mogą sprawić, iż bardzo trudne będzie powiązanie konkretnych ich działań z konkretnymi decyzjami człowieka, podjętymi podczas ich projektowania lub ich działania. Podmiot wdrażający taki system sztucznej inteligencji może na przykład argumentować, że powodujące szkodę fizyczne lub wirtualne działanie, urządzenie czy wywołujący szkodę fizyczny bądź wirtualny proces będą poza jego kontrolą, ponieważ szkoda wynikała z autonomicznego działanie systemu sztucznej inteligencji należącego do podmiotu. Jednocześnie samo działanie autonomicznego systemu sztucznej inteligencji nie powinno stanowić dostatecznego powodu do przyjęcia na siebie odpowiedzialności w związku z roszczeniem. W konsekwencji możemy mieć do czynienia z przypadkami odpowiedzialności, w których osoba poszkodowana przez system sztucznej inteligencji nie może dowieść winy producenta, ingerującej strony trzeciej czy podmiotu wdrażającego system, a tym samym nie może uzyskać odszkodowania.

(6) Mimo wszystko zawsze powinno być jasne, że ten, kto tworzy, utrzymuje i kontroluje system sztucznej inteligencji i kto ingeruje w jego działanie powinien być odpowiedzialny za szkody wynikające z działania, funkcjonowania urządzenia czy procesu. Powyższe wynika z ogólnych i szeroko akceptowanych koncepcji sprawiedliwości, zgodnie z którymi osoba, która stwarza zagrożenie dla ogółu społeczeństwa, odpowiada za sytuację, gdy zagrożenie takie rzeczywiście wystąpi. W konsekwencji coraz częstsze pojawianie się systemów sztucznej inteligencji nie wiąże się z potrzebą dogłębnej nowelizacji zasad odpowiedzialności w całej Unii. Konkretne dostosowanie obowiązujących przepisów i nieliczne nowe przepisy wystarczą, by zająć się wyzwaniami związanymi ze sztuczną inteligencją.

(7) Dyrektywa Rady 85/374/EWG[3] w sprawie odpowiedzialności za produkty wadliwe okazała się skutecznym środkiem uzyskiwania odszkodowań za szkody spowodowane wadliwie działającymi produktami. Dlatego należy z niej również korzystać w odniesieniu do roszczeń poszkodowanego z tytułu odpowiedzialności cywilnej producenta wadliwego systemu sztucznej inteligencji. Zgodnie z zasadami Unii w zakresie lepszego stanowienia prawa wszelkie niezbędne dostosowanie prawodawstwa należy przedyskutować w procesie przeglądu dyrektywy. Obowiązujące w państwach członkowskich prawo deliktowe opierające się na winie w większości przypadków przewiduje również odpowiedni poziom ochrony dla osób, które ucierpiały z uwagi na fakt, że osoba postronna ingerowała w system, ponieważ ingerencja zawsze stanowi zawinione działanie. W konsekwencji w niniejszym rozporządzeniu należy skupić się na roszczeniach w ramach odpowiedzialności cywilnej podmiotu wdrażającego systemy sztucznej inteligencji.

(8) Na mocy niniejszego rozporządzenia odpowiedzialność podmiotu wdrażającego opiera się na fakcie, że kontroluje on zagrożenie, korzystając z systemu sztucznej inteligencji. Podobnie jak właściciel samochodu czy zwierzęcia podmiot wdrażający jest w stanie do pewnego stopnia kontrolować ryzyko stwarzane przez urządzenie czy pupila. A zatem sprawowanie kontroli należy rozumieć jako dowolne działanie podmiotu wdrażającego, które wpływa na sposób działania systemu sztucznej inteligencji od początku do końca lub zmienia jego konkretne funkcje czy zachodzące w nim procesy.

(9) Jeżeli użytkownik, a zatem osoba, która korzysta z systemu sztucznej inteligencji, jest uczestnikiem negatywnego wydarzenia, będzie ona w świetle niniejszego rozporządzenia ponosić odpowiedzialność tylko wówczas, gdy użytkownika można uznać za podmiot wdrażający. Niniejsze rozporządzenie nie powinno uznawać podmiotu kontrolującego system – czyli osoby, która stale definiuje cechy odnośnej technologii i świadczy istotne usługi w zakresie stałego wsparcia, za podmiot wdrażający, a co za tym idzie postanowienia rozporządzenia nie powinny mieć

[3] Dyrektywa Rady 85/374/EWG z dnia 25 lipca 1985 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących odpowiedzialności za produkty wadliwe (Dz.U. L 210 z 7.8.1985, s. 29).

zastosowania do podmiotu kontrolującego. W celu zagwarantowania pewności prawnej w całej Unii Europejskiej „podmiotu kontrolującego system" powinny dotyczyć te same zasady odpowiedzialności, które mają zastosowanie do producenta, wytwórcy, czy podmiotu opracowującego.

(10) Co do zasady niniejsze rozporządzenie odnosi się do wszystkich systemów sztucznej inteligencji, niezależnie od tego, gdzie działają i czy ich działanie ma charakter fizyczny czy wirtualny. Większość roszczeń z tytułu odpowiedzialności w ramach niniejszego rozporządzenia powinna jednak odnosić się do przypadków odpowiedzialności strony trzeciej, gdy system sztucznej inteligencji działa w przestrzeni publicznej, a co za tym idzie zagrożonych jest wiele osób postronnych. W takiej sytuacji poszkodowani często nie będą świadomi działania systemu sztucznej inteligencji i nie będą pozostawać w jakimkolwiek stosunku prawnym czy umownym z podmiotem wdrażającym system. W konsekwencji działanie systemu sztucznej inteligencji stwarza sytuację, w której w przypadku powstania szkód poszkodowani mogą występować z roszczeniami z tytułu odpowiedzialności, wyłącznie na zasadzie winy podmiotu wdrażającego system sztucznej inteligencji, przy czym będą musieli stawić czoła poważnym trudnościom, by dowieść winy podmiotu wdrażającego.

(11) Czynnikiem determinującym jest rodzaj systemu sztucznej inteligencji, który kontroluje podmiot wdrażający. System oparty na sztucznej inteligencji, który jest obarczony wysokim ryzykiem jest potencjalnie znacznie groźniejszy dla społeczeństwa, a zagrożenie występuje w sposób losowy, czego nie można z góry przewidzieć. Oznacza to, że na początku autonomicznego działania systemu sztucznej inteligencji, nie znamy, a zatem nie możemy wskazać większości potencjalnie zagrożonych osób (osób na ogólnie dostępnym placu czy osób w sąsiadującym budynku), w porównaniu do systemów sztucznej inteligencji, przeznaczonych dla konkretnych osób, które wcześniej regularnie zgadzały się na jego zastosowanie (np. operacja chirurgiczna w szpitalu czy pokaz produktu w małym sklepie). Określenie z jakim prawdopodobieństwem systemy sztucznej inteligencji, obciążone wysokim ryzykiem mogą spowodować szkody powinno zależeć od wzajemnych powiązań między sposobem wykorzystania systemu sztucznej inteligencji, powagą ewentualny szkód i prawdopodobieństwem, że zagrożenie rzeczywiście wystąpi. Powagę szkody należy określić w oparciu o zakres potencjalnej szkody wynikającej z działania systemu, liczbę poszkodowanych, całkowitą wartość potencjalnych szkód, jak również szkody dla ogółu społeczeństwa. Prawdopodobieństwo należy określać w oparciu o rolę obliczeń algorytmicznych w procesie podejmowania decyzji, złożoność decyzji oraz odwracalność jej skutków. I ostatecznie sposób wykorzystania powinien zależeć, między innymi od branży, w której działa system sztucznej inteligencji, od tego czy system ten może mieć prawny lub faktyczny wpływ istotne prawa chronione poszkodowanego oraz od tego, czy skutków jego działania można było uniknąć przy zastosowaniu rozsądnych środków.

(12) Wszystkie, obarczone wysokim ryzykiem systemy sztucznej inteligencji powinny

zostać umieszczone na wykazie załącznika do rozporządzenia. Biorąc pod uwagę szybki rozwój technologii i rynku, jak również wiedzę techniczną, wymaganą, by adekwatnie przeanalizować systemy sztucznej inteligencji, należy dać Komisji Europejskiej uprawnienia do przyjmowania aktów delegowanych zgodnie z postanowieniami art. 290 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, by nowelizowała niniejsze rozporządzenie w odniesieniu do rodzajów systemów sztucznej inteligencji, które stanowią poważne zagrożenie i do istotnych branż, w których systemy te są wykorzystywane. W oparciu o definicje i przepisy niniejszego rozporządzenia Komisja Europejska powinna dokonywać przeglądu załącznika co sześć miesięcy i w razie konieczności wprowadzać zmiany w drodze aktów delegowanych. Aby dać przedsiębiorcom poczucie pewności w planowaniu i inwestycjach, zmiany w wykazie istotnych branż należy wprowadzać jedynie co 12 miesięcy. Wzywa się podmioty projektujące systemy, by powiadamiały Komisję Europejską, jeżeli pracują w danym momencie nad nową technologią, nowym produktem czy nową usługą, które miałyby być wykorzystywane w jednej z branż o zasadniczym znaczeniu, o których mowa w załączniku, i które mogłyby się później kwalifikować do kategorii systemów sztucznej inteligencji, obarczonych wysokim ryzykiem.

(13) Szczególnie ważne jest, aby w czasie prac przygotowawczych Komisja prowadziła stosowne konsultacje, w tym na poziomie ekspertów, oraz aby konsultacje te prowadzone były zgodnie z zasadami określonymi w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa[4]. Stały Komitet Techniczny ds. Obarczonych Wysokim Ryzykiem Systemów Sztucznej Inteligencji (ang. TCRAI) powinien wspierać Komisję w przeglądzie rozporządzenia. W skład stałego komitetu powinny wchodzić państwa członkowskie oraz zainteresowane podmioty, dobrane na zasadzie zrównoważonej reprezentacji, w tym organizacje konsumenckie, przedsiębiorstwa różnej wielkości i z różnych branż, jak również badacze i naukowcy. W szczególności aby zapewnić Parlamentowi Europejskiemu i Radzie udział na równych zasadach w przygotowaniu aktów delegowanych, instytucje te otrzymują wszelkie dokumenty w tym samym czasie, co eksperci państw członkowskich, a eksperci tych instytucji mogą regularnie brać udział w posiedzeniach grup eksperckich Komisji, w tym Komitetu TCRAI, zajmujących się przygotowaniem aktów delegowanych.

(14) Zgodnie z surowymi systemami odpowiedzialności w państwach członkowskich niniejsze rozporządzenie winno odnosić się wyłącznie do zagrożeń dla życia i zdrowia, naruszeń integralności fizycznej i szkód materialnych. Z tego samego powodu rozporządzenie powinno określać kwotę i zakres odszkodowania, jak również okres przedawnienia, po upływie którego nie będzie można już wnosić roszczeń z tytułu odpowiedzialności. W kontekście dyrektywy ws. odpowiedzialności za produkty wadliwe niniejsze rozporządzenie powinno ustanowić znacząco niższy pułap

[4] Dz.U. L 123 z 12.5.2016, s. 1.

odszkodowań, gdyż odnosi się ono wyłącznie do jednostkowego działania systemu sztucznej inteligencji, zaś dyrektywa odnosi się do szeregu produktów lub nawet całej linii produktów z tą samą wadą.

(15) Wszelkie fizyczne bądź wirtualne działania sterowane systemem sztucznej inteligencji, urządzenia czy procesy go wykorzystujące, które nie zostały wymienione w Załączniku I do niniejszego rozporządzenia jako obarczone wysokim ryzykiem powinny być nadal objęte odpowiedzialnością na zasadzie winy. Prawo krajowe państw członkowskich, w tym wszelkie odnośne orzecznictwo, odnoszące się do kwoty i zakresu odszkodowania, jak również do okresu przedawnienia winno nadal mieć zastosowanie. Osoba poszkodowana w wyniku działania systemu sztucznej inteligencji powinna jednak korzystać z domniemania winy podmiotu wdrażającego system.

(16) Staranność, której można oczekiwać od podmiotu wdrażającego, powinna być proporcjonalna do i) charakteru systemu sztucznej inteligencji, ii) prawa chronionego ustawowo, które potencjalnie może zostać naruszone, iii) potencjalnych szkód, które system sztucznej inteligencji może spowodować oraz iv) prawdopodobieństwa rzeczywistego wystąpienia takich szkód. Przy czym należy wziąć pod uwagę, że podmiot wdrażający może mieć ograniczoną wiedzę na temat algorytmów i danych wykorzystywanych w systemie sztucznej inteligencji. Należy założyć, że podmiot wdrażający dołożył odpowiedniej staranności, wybierając odpowiedni system sztucznej inteligencji, jeżeli podmiot ten wybrał system sztucznej inteligencji, dla którego uzyskano certyfikat w [*systemie dobrowolnej certyfikacji, przewidzianym na s. 24 białej księgi Komisji COM(2020) 65 final*]. Należy założyć, że podmiot wdrażający dochował należytej staranności podczas wykorzystywania systemu sztucznej inteligencji, jeżeli może on dowieść, że rzeczywiście i regularnie monitorował system sztucznej inteligencji w trakcie jego działania i powiadomił jego wytwórcę o potencjalnych nieprawidłowościach podczas działania systemu. Należy założyć, że podmiot wdrażający dołożył należytej staranności w odniesieniu do utrzymania niezawodności operacyjnej systemu, jeżeli zainstalował on wszelkie dostępne aktualizacje przekazane przez producenta systemu sztucznej inteligencji.

(17) Producenci powinni być zobowiązani do współpracy z podmiotem wdrażającym, aby umożliwić mu udowodnienie, że nie ponosi on winy za nieprawidłowości. Podobnie jak w przepisach art. 37 RODO (inspektorzy ochrony danych), art. 3 ust. 41 i art. 13 ust. 4 rozporządzenia 2018/858 Parlamentu Europejskiego i Rady[5] oraz art. 4 ust. 2 i 5 rozporządzenia 2019/1020 Parlamentu Europejskiego i Rady[6] (przedstawiciel producenta) producenci europejscy, jak i spoza Europy winni mieć obowiązek

[5] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/858 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie homologacji i nadzoru rynku pojazdów silnikowych i ich przyczep oraz układów, komponentów i oddzielnych zespołów technicznych przeznaczonych do tych pojazdów, zmieniające rozporządzenie (WE) nr 715/2007 i (WE) nr 595/2009 oraz uchylające dyrektywę 2007/46/WE (Dz.U. L 151 z 14.6.2018, s. 1).

[6] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1020 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie nadzoru rynku i zgodności produktów oraz zmieniające dyrektywę 2004/42/WE oraz rozporządzenia (WE) nr 765/2008 i (UE) nr 305/2011 (Dz.U. L 169 z 25.6.2019, s. 1).

wyznaczenia przedstawiciela ds. odpowiedzialności w zakresie sztucznej inteligencji na terenie UE jako punktu kontaktowego, który będzie odpowiadał na wszelkie pytania podmiotów wdrażających.

(18) Prawodawca musi rozważyć ryzyko odpowiedzialności związanej z systemami sztucznej inteligencji w całym cyklu ich życia, od ich opracowania przez wykorzystanie do końca ich użytkowania. Wykorzystanie systemów sztucznej inteligencji w produkcie lub usłudze pociąga za sobą ryzyko finansowe dla przedsiębiorstw i w konsekwencji będzie mieć poważny wpływ na możliwości i wybory małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), jak również start-upów w odniesieniu do ubezpieczenia i sfinansowania swoich projektów opierających się na nowych technologiach. Dlatego celem odpowiedzialności nie jest jedynie zadbanie o możliwość korzystania z istotnych praw chronionych, ale również czynnik, który określa, czy przedsiębiorstwa – przede wszystkim MŚP i start-upy – będą w stanie zgromadzić odpowiedni kapitał, pójść w stronę innowacji, a ostatecznie oferować nowe produkty i usługi, jak również czy klienci będą chętnie sięgać po takie produkty i usługi, pomimo potencjalnych zagrożeń i narażenia się na ewentualne roszczenia.

(19) Ubezpieczenia mogą być pomocne w zadbaniu o to, by ofiary mogły otrzymać skuteczne odszkodowanie, jak również o to, by łączyć ryzyko wszystkich ubezpieczonych osób. Jednym z czynników, na których firmy ubezpieczeniowe opierają swoją ofertę produktów i usług ubezpieczeniowych jest ocena ryzyka oparta na dostępie do dostatecznie obszernych danych historycznych w zakresie roszczeń ubezpieczeniowych. Brak dostępu do takich danych lub niewystarczająca ilość danych wysokiej jakości mogą być powodem, dla którego stworzenie produktów ubezpieczeniowych dla nowych, rozwijających się dopiero technologii jest na początku trudne. Jednak większy dostęp do danych związanych z nowymi technologiami i zoptymalizowane ich wykorzystanie poprawi możliwości ubezpieczycieli w zakresie tworzenia modeli opartych na nowych zagrożeniach i kształtowania oraz tworzenia bardziej innowacyjnych polis ubezpieczeniowych.

(20) Pomimo braku historycznych danych w zakresie roszczeń istnieją już produkty ubezpieczeniowe, które są tworzone dla poszczególnych obszarów i w ramach różnych polis w miarę rozwoju technologii. Wielu ubezpieczycieli specjalizuje się w pewnych segmentach rynku (np. MŚP) lub w sprzedaży polis dla pewnego typu produktów (np. sprzęt elektryczny), co oznacza, że zazwyczaj ubezpieczony będzie w stanie znaleźć odpowiadający mu produkt ubezpieczeniowy. Jeśli potrzebny będzie nowy typ ubezpieczenia, rynek ubezpieczeniowy stworzy i będzie oferował odpowiednie rozwiązanie, a co za tym idzie, wypełni lukę ubezpieczeniową. W wyjątkowych przypadkach, w których odszkodowanie znacznie przewyższa kwoty maksymalne ustalone w niniejszym rozporządzeniu, należy zachęcać państwa członkowskie do utworzenia na konkretny okres specjalnego funduszu odszkodowawczego, który zajmie się konkretnymi potrzebami w takich przypadkach.

(21) Jest niezwykle istotne, by wszelkie dalsze zmiany niniejszego tekstu były zbieżne z koniecznym przeglądem dyrektywy PLD. Wprowadzenie nowego systemu odpowiedzialności dla podmiotu wdrażającego systemy sztucznej inteligencji wymaga ścisłej koordynacji przepisów niniejszego rozporządzenia i przeglądu dyrektywy PLD w zakresie treści, jak również podejścia, tak by mogły one wspólnie stanowić spójne ramy odpowiedzialności dla systemów sztucznej inteligencji, ramy, które równoważą interesy producenta, podmiotu wdrażającego oraz poszkodowanego, w odniesieniu do ryzyka bycia pociągniętym do odpowiedzialności. Konieczne jest zatem dostosowanie i odpowiednie ukierunkowanie definicji systemu sztucznej inteligencji, podmiotu wdrażającego, producenta, podmiotu opracowującego, wadliwego działania, produktu i usługi we wszystkich aktach prawnych.

(22) Ponieważ celem niniejszego rozporządzenia jest opracowanie przyszłościowego i jednolitego podejścia na poziomie Unii, które wyznacza wspólne europejskie normy dla obywateli i przedsiębiorstw i zadbanie o spójny charakter praw oraz pewność prawną w całej Unii, by uniknąć fragmentaryzacji jednolitego rynku cyfrowego, co położyłoby się cieniem na osiągnięciu celu, którym jest utrzymanie suwerenności cyfrowej i kształtowanie innowacji cyfrowych w Europie, niezbędne jest, by systemy odpowiedzialności za systemy sztucznej inteligencji w Europie były w pełni zharmonizowane. Państwa członkowskie nie są w stanie zrealizować tego celu w dostatecznym stopniu, z uwagi na szybko postępujące zmiany technologiczne, ponadgraniczny rozwój, jak również ponadgraniczne wykorzystanie systemów sztucznej inteligencji, a ostatecznie sprzeczne podejścia legislacyjne w Unii, w związku z tym należałoby raczej skorzystać z efektu skali i zrealizować ten cel na poziomie UE. Unia może zatem przyjąć środki zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 Traktatu o Unii Europejskiej. Zgodnie z zasadą proporcjonalności, określoną w tym artykule, niniejsze rozporządzenie nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tych celów.

PRZYJMUJĄ NINIEJSZE ROZPORZĄDZENIE:

Rozdział I

Przepisy ogólne

Artykuł 1

Przedmiot

Niniejsze rozporządzenie wyznacza zasady wnoszenia roszczeń z tytułu odpowiedzialności cywilnej przez osoby fizyczne i prawne wobec podmiotów wdrażających systemy sztucznej inteligencji.

Artykuł 2

Zakres stosowania

1. Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie na terytorium Unii Europejskiej, gdzie fizyczne bądź wirtualne działanie systemu sztucznej inteligencji, działanie urządzenia wykorzystującego taki system lub fizyczny bądź wirtualny proces oparty na takim systemie pozbawia życia osoby fizyczne lub prawne, powoduje uszczerbek na ich zdrowiu, okalecza je lub powoduje szkody materialne osób fizycznych bądź prawnych.

2. Wszelkie umowy między podmiotem wdrażającym system sztucznej inteligencji a osobą fizyczną bądź prawną, która odniosła szkody z uwagi na działanie takiego systemu, które obchodzą bądź ograniczają prawa i obowiązki przewidziane w niniejszym rozporządzeniu, są uznawane za nieważne, niezależnie od tego, czy zostały zawarte przed wystąpieniem szkody czy później.

3. Niniejsze rozporządzenie nie narusza prawa do dodatkowych roszczeń z tytułu odpowiedzialności, wynikających ze stosunków umownych między podmiotem wdrażającym a osobą fizyczną bądź prawną poszkodowaną w wyniku działania systemu sztucznej inteligencji.

Artykuł 3

Definicje

Do celów niniejszego rozporządzenia stosuje się następujące definicje:

a) „system sztucznej inteligencji” oznacza system, który wykazuje się inteligentnym zachowaniem w oparciu o analizę pewnych danych wejściowych i podejmuje działania w pewnym stopniu autonomiczne, by osiągnąć konkretne cele. Systemy sztucznej inteligencji mogą opierać się wyłącznie na oprogramowaniu, działać w świecie wirtualnym lub być wbudowane w fizyczne urządzenie;

b) „autonomiczny” oznacza system sztucznej inteligencji, który działa na podstawie pewnych danych wejściowych i nie potrzebuje zestawu wcześniej zdefiniowanych instrukcji mimo faktu, że jego zachowanie jest ograniczone celem, który mu

postawiono, oraz innymi wyborami podmiotu opracowującego w fazie tworzenia systemu;

c) „wysokie ryzyko” oznacza znaczącą potencjalną możliwość wyrządzenia przez autonomicznie działający system sztucznej inteligencji losowo występujących szkód jednej osobie lub większej liczbie osób w taki sposób, że niemożliwe jest wcześniejsze przewidzenie wystąpienia tych szkód; znaczenie tego potencjału zależy od wzajemnego stosunku między powagą ewentualnej szkody, prawdopodobieństwem, że ryzyko się zmaterializuje oraz sposobem użycia systemu sztucznej inteligencji;

d) „podmiot wdrażający” oznacza osobę, która decyduje o użyciu systemu sztucznej inteligencji, która kontroluje zagrożenie wynikające z zastosowania systemu i korzysta z jego działania;

e) „poszkodowany” oznacza dowolną osobę, która ucierpiała lub odniosła szkodę na skutek fizycznego lub wirtualnego działania, urządzenia lub procesu wykorzystującego system sztucznej inteligencji, a która nie jest jednocześnie podmiotem wdrażającym;

f) „szkoda” oznacza negatywny wpływ na życie, zdrowie, nienaruszalność cielesną lub stan posiadania osoby fizycznej lub prawnej, za wyjątkiem szkód niematerialnych;

g) „producent” oznacza podmiot opracowujący lub podmiot kontrolujący system sztucznej inteligencji lub producenta w rozumieniu art. 3 dyrektywy Rady 85/374/EWG[7].

Rozdział II

Systemy sztucznej inteligencji obarczone wysokim ryzykiem

Artykuł 4

Odpowiedzialność na zasadzie ryzyka dla systemów sztucznej inteligencji obarczonych wysokim ryzykiem

1. Podmiot wdrażający system sztucznej inteligencji obarczony wysokim ryzykiem odpowiada na zasadzie ryzyka za wszelkie szkody, które zostały spowodowane przez fizyczne bądź wirtualne działanie, urządzenie lub fizyczny bądź wirtualny proces sterowane systemem sztucznej inteligencji.

2. Systemy sztucznej inteligencji obarczone wysokim ryzykiem oraz istotne branże, w których systemy te są wykorzystywane, zostaną umieszczone w wykazie załącznika do niniejszego rozporządzenia. Komisja posiada uprawnienia do przyjęcia, zgodnie z art. 13, aktów delegowanych, by uaktualnić wyczerpujący wykaz załącznika, przez;

a) uwzględnienie nowych rodzajów systemów sztucznej inteligencji obarczonych wysokim ryzykiem oraz istotnych branż, w których są one stosowane;

[7] Dyrektywa Rady 85/374/EWG z dnia 25 lipca 1985 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących odpowiedzialności za produkty wadliwe (Dz.U. L 210 z 7.8.1985, s. 29).

b) usunięcie tych rodzajów systemów sztucznej inteligencji, których nie można dłużej uważać za stwarzające poważne zagrożenia i/lub

c) zmianę listy istotnych branż, w których stosowane są obecnie systemy sztucznej inteligencji.

Akty delegowane nowelizujące załącznik wchodzą w życie sześć miesięcy po ich przyjęciu. Podczas określania nowych istotnych branż i/lub systemów sztucznej inteligencji obarczonych wysokim ryzykiem, które mają być wprowadzone do wykazu załącznika aktem delegowanym Komisja weźmie w pełni pod uwagę kryteria przewidziane w niniejszym rozporządzeniu, a w szczególności te przewidziane w art. 3 lit. c).

3. Podmiot wdrażający system sztucznej inteligencji obarczony wysokim ryzykiem nie będzie w stanie uniknąć odpowiedzialności, stwierdzając, że działał z należytą starannością lub że szkoda została spowodowana w wyniku autonomicznego działania, urządzenia lub procesu sterowanego przez należący do podmiotu system sztucznej inteligencji. Podmiot wdrażający nie będzie odpowiadał za szkody spowodowane działaniem siły wyższej.

4. Podmiot wdrażający system sztucznej inteligencji obarczony wysokim ryzykiem zadba o zawarcie polisy ubezpieczeniowej od odpowiedzialności cywilnej, która będzie adekwatna w odniesieniu do kwoty i zakresu odszkodowania, a o których mowa w art. 5 i 6 niniejszego rozporządzenia. Jeżeli można uznać, że obowiązkowe systemy ubezpieczeniowe, obowiązujące już na mocy innych przepisów krajowych lub unijnych, obejmują działanie systemów sztucznej inteligencji, uznaje się, że wypełniono obowiązek ubezpieczenia się w związku z działaniem systemów sztucznej inteligencji, przy założeniu że odnośne, obowiązujące ubezpieczenie obowiązkowe pokrywa kwoty i zakres odszkodowania, o których mowa w art. 5 i 6 niniejszego rozporządzenia.

5. Niniejsze rozporządzenie ma charakter nadrzędny wobec krajowych systemów odpowiedzialności w przypadku sprzecznej klasyfikacji systemów sztucznej inteligencji jako objętych odpowiedzialnością na zasadzie ryzyka.

Artykuł 5

Kwota odszkodowania

1. Podmiot wdrażający system sztucznej inteligencji, obarczony wysokim ryzykiem, którego – na mocy niniejszego rozporządzenia – pociągnięto do odpowiedzialności za szkody wypłaci odszkodowanie:

a) do maksymalnej kwoty całkowitej dziesięciu milionów euro w przypadku śmierci lub uszczerbku na zdrowiu, lub okaleczenia jednej osoby lub większej liczby osób w wyniku tego samego działania tego samego systemu sztucznej inteligencji obarczonego wysokim ryzykiem;

b) do maksymalnej kwoty całkowitej dwóch milionów euro w przypadku szkód materialnych, w tym zniszczenia kilku przedmiotów należących do jednej osoby lub większej liczby osób w wyniku tego samego działania tego samego systemu

sztucznej inteligencji obarczonego wysokim ryzykiem; jeżeli na mocy zawartej umowy poszkodowany ma również prawo do wystąpienia z roszczeniem w stosunku do podmiotu wdrażającego, na mocy niniejszego rozporządzenia nie wypłaca się odszkodowania, w przypadku gdy całkowita wartość zniszczonego mienia nie przekracza wartości 500 EUR.

2. W przypadku gdy łączne odszkodowanie, które ma zostać wypłacone kilku osobom poszkodowanym w wyniku tego samego działania tego samego systemu sztucznej inteligencji obarczonego wysokim ryzykiem przekracza maksymalne kwoty całkowite przewidziane w ust. 1, kwoty wypłacane każdej z osób zostaną proporcjonalnie zmniejszone, tak by łączna kwota odszkodowania nie przekroczyła maksymalnej kwoty przewidzianej w ust. 1.

Artykuł 6

Zakres odszkodowania

1. Odszkodowanie, które ma zostać wypłacone przez podmiot wdrażający, odpowiedzialny za okaleczenie skutkujące śmiercią poszkodowanego, jest wyliczane – w ramach kwoty przewidzianej w art. 5 ust. 1 lit. a) – w oparciu o koszty leczenia, które poniósł poszkodowany przed śmiercią, oraz o szkody majątkowe poniesione przed śmiercią w związku z zaprzestaniem lub ograniczeniem możliwości zarobkowania lub wzrostem potrzeb w związku ze szkodami poniesionymi przed śmiercią. Pociągnięty do odpowiedzialności podmiot wdrażający winien poza tym zwrócić koszty pochówku poszkodowanego stronie, która poniosła te wydatki.

Jeżeli w momencie zajścia, które spowodowało szkody, a w konsekwencji doprowadziło do śmierci, poszkodowany pozostawał w związku ze stroną trzecią i był prawnie zobowiązany do jej utrzymywania, odpowiedzialny podmiot wdrażający będzie łożył na utrzymanie strony trzeciej w zakresie, w którym do ponoszenia tych kosztów byłby zobowiązany poszkodowany, przez okres odpowiadający średniej długości życia osoby w tym wieku i w podobnym stanie. Podmiot wdrażający będzie również pokrywał koszty utrzymania strony trzeciej, jeżeli w momencie zdarzenia została ona już poczęta, ale jeszcze się nie narodziła.

2. Odszkodowanie, które ma zostać wypłacone przez podmiot wdrażający odpowiedzialny za uszczerbek na zdrowiu lub okaleczenie poszkodowanego obejmuje – w ramach kwoty przewidzianej w art. 5 ust. 1 lit. b) – zwrot kosztów związanego ze szkodą leczenia, jak również zwrot szkód materialnych, które poszkodowany poniósł w wyniku czasowego zawieszenia, ograniczenia lub całkowitego ustania możliwości zarobkowania lub wynikającego z poniesionych szkód, potwierdzonego orzeczeniem lekarskim wzrostu potrzeb.

Artykuł 7

Okres przedawnienia

1. Do roszczeń z tytułu odpowiedzialności cywilnej, wniesionych zgodnie z postanowieniami art. 4 ust. 1, dotyczących śmierci, uszczerbku na zdrowiu lub kalectwa zastosowanie ma specjalny okres przedawnienia o długości 30 lat od daty powstania szkody.
2. Do roszczeń z tytułu odpowiedzialności cywilnej, wniesionych zgodnie z postanowieniami art. 4 ust. 1, dotyczących szkód materialnych zastosowanie ma specjalny okres przedawnienia o długości:

a) 10 lat od daty powstania szkody majątkowej lub

b) 30 lat od daty przeprowadzenia operacji z wykorzystaniem systemu sztucznej inteligencji obarczonego wysokim ryzykiem, która następnie doprowadziła do zniszczenia własności poszkodowanego.

Spośród okresów przedawnienia, o których mowa w ust. 1, zastosowanie ma ten, który kończy się jako pierwszy.

3. Niniejszy artykuł nie narusza postanowień prawa krajowego w odniesieniu do zawieszenia lub przerwania okresu przedawnienia.

Rozdział III

Pozostałe systemy sztucznej inteligencji

Artykuł 8

Odpowiedzialność na zasadzie winy za pozostałe systemy sztucznej inteligencji

1. Podmiot wdrażający system sztucznej inteligencji, który nie został uznany za system obarczony wysokim ryzykiem na podstawie art. 3 lit. c) i w konsekwencji nie został umieszczony w wykazie załącznika do niniejszego rozporządzenia, może być pociągany do odpowiedzialności na zasadzie winy za wszelkie szkody spowodowane przez fizyczne bądź wirtualne działanie, urządzenie lub proces, sterowane przez system sztucznej inteligencji.

2. Podmiot wdrażający nie ponosi odpowiedzialności, jeżeli może dowieść, że szkody powstały nie z jego winy, przy czym może skorzystać z następujących uzasadnień:

a) system sztucznej inteligencji został uruchomiony bez zgody podmiotu, a jednocześnie podjęto wszelkie rozsądne i niezbędne środki, by uniknąć takiego uruchomienia lub

b) dochowano należytej staranności, dobierając odpowiedni system sztucznej inteligencji do danego zadania i umiejętności, uruchamiając go odpowiednio, nadzorując działanie i utrzymując go w dobrym stanie poprzez regularną instalację dostępnych aktualizacji.

Podmiot wdrażający nie będzie w stanie uniknąć odpowiedzialności, stwierdzając, że szkoda została spowodowana autonomicznym działaniem systemu sztucznej inteligencji, autonomicznym działaniem urządzenia sterowanego takim systemem lub wskutek procesu opartego na takim systemie. Podmiot wdrażający nie odpowiada za szkody spowodowane działaniem siły wyższej.

3. Podmiot wdrażający będzie mimo wszystko odpowiadał za wypłatę odszkodowania, jeżeli szkoda została spowodowana przez stronę trzecią, która zaingerowała w działanie systemu sztucznej inteligencji przez modyfikację jego funkcjonowania, ale nie można ustalić miejsca jej pobytu lub jest ona niewypłacalna.

4. Na wniosek podmiotu wdrażającego producent systemu sztucznej inteligencji ma obowiązek współpracować z podmiotem w zakresie uzasadnionym powagą roszczenia w celu umożliwienia podmiotowi wdrażającemu udowodnienia, że nie ponosi winy za zaistniałą sytuację.

Artykuł 9

Przepisy krajowe w zakresie odszkodowań i okresu przedawnienia

Pod względem okresu przedawnienia, jak również kwot i zakresu odszkodowania roszczenia z tytułu odpowiedzialności cywilnej wniesione na mocy postanowień art. 8 ust. 1 są regulowane przepisami państwa członkowskiego, w którym powstała szkoda.

Rozdział IV

Podział odpowiedzialności

Artykuł 10

Zaniedbanie wspólne

1. Jeżeli szkoda powstała zarówno przez fizyczne bądź wirtualne działanie systemu sztucznej inteligencji, działanie urządzenia sterowanego takim systemem lub wskutek procesu opartego na takim systemie i wskutek działań podjętych przez poszkodowanego lub dowolną osobę, za której działania poszkodowany odpowiadał, na mocy niniejszego rozporządzenia należy odpowiednio zmniejszyć odpowiedzialność podmiotu wdrażającego. Podmiot wdrażający nie ponosi odpowiedzialności, jeżeli za powstałą szkodę odpowiada wyłącznie bądź w większości poszkodowany lub osoba, za którą on odpowiada.

2. Pociągnięty do odpowiedzialności podmiot wdrażający może korzystać z danych wygenerowanych przez system sztucznej inteligencji, by udowodnić, że poszkodowany również ponosi odpowiedzialność.

Artykuł 11

Odpowiedzialność solidarna

Jeżeli system sztucznej inteligencji był wdrażany przez kilka podmiotów, odpowiadają one solidarnie. Jeżeli jeden z podmiotów wdrażających jest również producentem systemu sztucznej inteligencji, niniejsze rozporządzenie ma charakter nadrzędny wobec dyrektywy ws. odpowiedzialności za produkty wadliwe.

Artykuł 12

Regres

1. Podmiotowi wdrażającemu nie przysługuje prawo do regresu, chyba że poszkodowany, któremu na mocy niniejszego rozporządzenia przysługuje odszkodowanie, otrzymał pełną kwotę odszkodowania.

2. W przypadku gdy podmiot wdrażający ponosi wobec poszkodowanego odpowiedzialność solidarnie z innymi podmiotami wdrażającymi i – na mocy art. 4 ust. 1 lub art. 8 ust. 1 – wypłacił poszkodowanemu pełne odszkodowanie, ma prawo odzyskać część tego odszkodowania, która przypada proporcjonalnie na pozostałe podmioty, od tych podmiotów. Jeżeli nie ustalono inaczej, odpowiedzialne solidarnie podmioty wdrażające są zobowiązane do wypłacenia odszkodowania w równych częściach. Jeżeli od odpowiedzialnego solidarnie podmiotu wdrażającego nie można uzyskać jego części odszkodowania wynikającego z odpowiedzialności solidarnej, kwotę tę pokrywają pozostałe podmioty wdrażające. Odpowiedzialny solidarnie podmiot wdrażający, który wypłaci odszkodowanie poszkodowanemu i zażąda zwrotu uiszczonego odszkodowania od pozostałych odpowiedzialnych solidarnie podmiotów wdrażających, wstępuje na zasadzie subrogacji w prawa poszkodowanego do roszczeń z tytułu odszkodowania wobec pozostałych podmiotów wdrażających. Regres nie zachodzi ze szkodą dla pierwotnego roszczenia.

3. W przypadku gdy podmiot wdrażający wadliwy system sztucznej inteligencji w pełni zrekompensuje poszkodowanemu szkody – zgodnie z postanowieniami art. 4 ust. 1 lub art. 8 ust. 1 – może skorzystać z prawa do dochodzenia odszkodowania od producenta wadliwego systemu sztucznej inteligencji, zgodnie z postanowieniami dyrektywy 85/374/EWG oraz przepisów krajowych dotyczących odpowiedzialności za wadliwe produkty.

4. W przypadku gdy ubezpieczyciel podmiotu wdrażającego zrekompensuje poszkodowanemu szkody zgodnie z postanowieniami art. 4 ust. 1 lub art. 8 ust. 1, ubezpieczyciel podmiotu wdrażającego korzysta z prawa regresu wobec innej osoby za te same szkody, w kwocie odszkodowania wypłaconego poszkodowanemu przez tego ubezpieczyciela.

Rozdział V

Przepisy końcowe

Artykuł 13

Wykonywanie przekazanych uprawnień

1. Powierzenie Komisji uprawnień do przyjęcia aktów delegowanych podlega warunkom określonym w niniejszym artykule.

2. Uprawnienia do przyjęcia aktów delegowanych, o których mowa w art. 4 ust. 2, powierza się Komisji na okres pięciu lat od dnia [*data rozpoczęcia stosowania niniejszego rozporządzenia*] r.

3. Przekazanie uprawnienia, o którym mowa w art. 4 ust. 2, może zostać w dowolnym

momencie odwołane przez Parlament Europejski lub Radę. Decyzja o odwołaniu kończy przekazanie określonych w niej uprawnień. Decyzja o odwołaniu staje się skuteczna od następnego dnia po jej opublikowaniu w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej lub w określonym w tej decyzji późniejszym terminie. Nie wpływa ona na ważność już obowiązujących aktów delegowanych.

4. Przed przyjęciem aktu delegowanego Komisja konsultuje się ze stałym Komitetem Technicznym ds. Obarczonych Wysokim Ryzykiem Systemów Sztucznej Inteligencji (komitet TCRAI), zgodnie z zasadami określonymi w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym w sprawie lepszego stanowienia prawa z dnia 13 kwietnia 2016 r.

5. Niezwłocznie po przyjęciu aktu delegowanego Komisja przekazuje go równocześnie Parlamentowi Europejskiemu i Radzie.

6. Akt delegowany przyjęty zgodnie z postanowieniami art. 4 ust. 2 wchodzi w życie wyłącznie w przypadku niezgłoszenia sprzeciwu przez Parlament Europejski lub Radę w ciągu dwóch miesięcy od notyfikacji tego aktu albo jeśli przed upływem tego terminu Parlament Europejski i Rada poinformują Komisję, że nie zamierzają zgłosić sprzeciwu. Termin ten przedłuża się o dwa miesiące z inicjatywy Parlamentu Europejskiego lub Rady.

Artykuł 14

Przegląd

Do 1 stycznia 202X r. [*5 lat od daty rozpoczęcia stosowania niniejszego rozporządzenia*], a następnie co trzy lata Komisja przedstawi Parlamentowi Europejskiemu, Radzie oraz Europejskiemu Komitetowi Ekonomiczno-Społecznemu szczegółowe sprawozdanie z przeglądu niniejszego rozporządzenia w świetle dalszego rozwoju sztucznej inteligencji.

Przygotowując sprawozdanie, o którym mowa w akapicie pierwszym, Komisja zwróci się do państw członkowskich o przekazanie odnośnych informacji związanych z orzecznictwem, ugodami sądowymi, jak również statystykami wypadkowymi, takimi jak liczba wypadków, wyrządzone szkody, zaangażowane systemy sztucznej inteligencji, odszkodowania wypłacone przez firmy ubezpieczeniowe.

W stosownych przypadkach Komisja dołącza do sprawozdania wnioski prawodawcze.

Artykuł 15

Wejście w życie

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie dwudziestego dnia po jego opublikowaniu w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej. Niniejsze rozporządzenie stosuje się od dnia 1 stycznia 202X r.

Niniejsze rozporządzenie wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich.

ZAŁĄCZNIK

*Wyczerpująca lista systemów sztucznej inteligencji obarczonych wysokim ryzykiem, jak również istotnych branż, w których systemy sztucznej inteligencji są wdrażane**

	Systemy sztucznej inteligencji	**Istotne branże**
a)	Bezzałogowe statki powietrzne w rozumieniu art. 3 ust. 30 rozporządzenia (UE) 2018/1139	Transport
b)	Pojazdy o poziomie automatyzacji 4 i 5 według klasyfikacji SAE J3016	Transport
c)	Autonomiczne systemy kontroli ruchu	Transport
d)	Roboty autonomiczne	Świadczenie pomocy
e)	Autonomiczne urządzenia myjące miejsca publiczne	Świadczenie pomocy

* Celem niniejszego załącznika powinno być powielenie poziomu szczegółowości, którym charakteryzuje się na przykład załącznik I do rozporządzenia 2018/858 (Homologacja i nadzór rynku pojazdów silnikowych i ich przyczep oraz układów, komponentów i oddzielnych zespołów technicznych przeznaczonych do tych pojazdów).

UZASADNIENIE

Pojęcie „odpowiedzialności” odgrywa istotną, ale i dwojaką rolę w naszym życiu codziennym, gdyż – z jednej strony – gwarantuje osobie, która ucierpiała lub poniosła szkody, prawo do wystąpienia z roszczeniem o odszkodowanie od strony, której udowodniono, że ponosi odpowiedzialność za te cierpienia lub szkody, zaś – z drugiej strony – stanowi zachętę ekonomiczną, by przede wszystkim unikać wyrządzania szkód. We wszelkich, przyszłościowych przepisach o odpowiedzialności należy zatem dążyć do równowagi między skuteczną ochroną ofiar potencjalnych szkód a jednoczesnym dawaniem wystarczającego pola do manewru, by umożliwić rozwój nowych technologii, produktów i usług.

Szczególnie na początkowych etapach cyklu życia nowych produktów i usług, ich użycie wiąże się dla użytkownika i osób postronnych z pewnym poziomem ryzyka, że coś nie zadziała prawidłowo. Taki proces prób i błędów jest jednak również kluczowym czynnikiem przyczyniającym się do postępu technicznego, bez którego większość towarzyszących nam technologii nie ujrzałaby światła dziennego. Dotychczas surowe europejskie przepisy w zakresie bezpieczeństwa produktów i zasady odpowiedzialności były w stanie bardzo skutecznie radzić sobie z potencjalnie wyższym ryzykiem związanym z nowymi technologiami. W oczach wielu osób rozwój sztucznej inteligencji kładzie się cieniem na tej pewności. Brak przejrzystości czy innymi słowy syndrom czarnej skrzynki jest cechą charakterystyczną tej technologii. W wykorzystaniu systemów sztucznej inteligencji – z ich zdolnością do łączenia się z innymi systemami, uzależnieniem od danych zewnętrznych, szczególną podatnością na naruszenia cyberbezpieczeństwa i charakterystyczną autonomią – wskazanie osoby, która kontrolowała system, czy określenie, który kod czy które dane wejściowe ostatecznie spowodowały szkodliwe działanie może okazać się bardzo drogie lub wręcz niemożliwe. W konsekwencji poszkodowany może mieć trudności z uzyskaniem odszkodowania.

Choć systemy sztucznej inteligencji rzeczywiście pociągają za sobą nowe wyzwania prawne dla obowiązujących systemów odpowiedzialności, co do zasady, w wielu przypadkach nie są one odmienne od innych technologii, które czasem opierają się na nawet bardziej złożonym oprogramowaniu. Nowoczesne systemy sztucznej inteligencji opierają się raczej na prostym funkcjonowaniu i nijak się mają do świadomych robotów, które znamy z filmów science fiction. Dlatego wszelkie dyskusje na temat osobowości prawnej systemów sztucznej inteligencji nie mają już racji bytu. Wybór rozsądnego podejścia do wyzwań prawnych związanych z nowymi systemami sztucznej inteligencji oznacza, że powstrzymamy się od wprowadzania zasadniczych zmian w systemie odpowiedzialności. Jeżeli dana osoba ucierpiała w wyniku działania wadliwego systemu sztucznej inteligencji, dyrektywa ws. odpowiedzialności za wadliwe produkty (PLD) powinna pozostać środkiem prawnym służącym wnoszeniu roszczeń o odszkodowanie od producenta. Jeżeli szkoda wynikała z działania strony trzeciej, ingerującej w działanie systemu, system odpowiedzialności na zasadzie winy, obowiązujący w państwach członkowskich zapewnia (w większości przypadków) wystarczający poziom ochrony. Zgodnie z obowiązującą w Unii Europejskiej zasadą lepszego stanowienia prawa wszelkie konieczne dostosowania legislacyjne, odnoszące się do producentów i stron trzecich ingerujących w działanie systemu należy przedyskutować w kontekście odnośnych ram prawnych.

Przy czym niniejsze sprawozdanie w jednym aspekcie nie wierzy w skuteczność obowiązujących systemów odpowiedzialności: Dostrzega bowiem lukę prawną w odniesieniu do odpowiedzialności podmiotów wdrażających systemy sztucznej inteligencji. Choć podmioty te decydują o wykorzystaniu systemów sztucznej inteligencji, w głównej mierze kontrolują ryzyko związane z wykorzystaniem tych systemów oraz korzystają z ich działania, wiele roszczeń wobec nich nie zostanie uwieńczone sukcesem, ponieważ poszkodowany nie będzie w stanie dowieść winy podmiotu wdrażającego. Szczególnie w przypadkach, w których szkoda jest spowodowana działaniem systemu sztucznej inteligencji w przestrzeni publicznej, potencjalnie bardzo liczna grupa poszkodowanych nie będzie zazwyczaj pozostawać w żadnym stosunku umownym z podmiotem wdrażającym, co sprawi że nie będą oni mieć żadnych szans na odszkodowanie za powstałą szkodę. Sprawozdawca proponuje dwa różne podejścia do zniwelowania tej luki prawnej, zależnie od poziomu ryzyka, z którym wiąże się wykorzystanie systemu sztucznej inteligencji:

1. Systemy sztucznej inteligencji obarczone wysokim ryzykiem: Podmiot wdrażający taki system jest w dość podobnej sytuacji do sytuacji właściciela samochodu, czy zwierzęcia domowego. Ma on kontrolę nad pojazdem czy zwierzęciem, które stanowią zasadnicze zagrożenie dla społeczeństwa, przy czym zagrożenie ma charakter losowy i nie sposób go wcześniej przewidzieć. W konsekwencji podmiot wdrażający – jak właściciel samochodu czy zwierzęcia domowego – powinien być objęty systemem odpowiedzialności na zasadzie ryzyka i wypłacić ofierze odszkodowanie w pewnym zakresie i do pewnej wysokości za wszelkie naruszenie istotnych prawnie chronionych praw poszkodowanego (życie, zdrowie, nienaruszalność cielesna, majątek). Niniejsze sprawozdanie określa kryteria, na podstawie których systemy sztucznej inteligencji mogą zostać uznane za systemy obarczone wysokim ryzykiem, a co za tym idzie znaleźć się na wyczerpującym wykazie ZAŁĄCZNIKA. Biorąc pod uwagę szybki rozwój technologii i rynku, jak również wiedzę techniczną, wymaganą, by adekwatnie przeanalizować system sztucznej inteligencji, należy dać Komisji Europejskiej uprawnienia do aktualizacji ZAŁĄCZNIKA w drodze aktów delegowanych. Nowo utworzony komitet stały, w którym będą zasiadać eksperci krajowi i zainteresowane podmioty, winien wspierać Komisje w analizie systemów sztucznej inteligencji obarczonych potencjalnie wysokim ryzykiem.

2. Wszystkie pozostałe systemy sztucznej inteligencji Osoba, która poniosła szkody w związku z działaniem systemu sztucznej inteligencji, który nie został umieszczony na wykazie załącznika, powinna mimo wszystko móc skorzystać z domniemania winy podmiotu wdrażającego. Prawo krajowe regulujące kwotę i zakres odszkodowania, jak również okres przedawnienia w odniesieniu do szkód spowodowanych przez systemy sztucznej inteligencji pozostaje w mocy.

Wszelkie wnioski legislacyjne muszą opierać się na dogłębnej analizie obowiązujących aktów prawnych, by uniknąć powielania lub stanowienia sprzecznych przepisów. W oparciu o tę zasadę niniejsze sprawozdanie odnosi się jedynie do utraty życia, uszczerbku na zdrowiu, kalectwa i szkód majątkowych. Choć systemy sztucznej inteligencji mogą niewątpliwie poważnie godzić w prawa i inne istotne, prawnie chronione interesy osób fizycznych i prawnych, naruszeniami tymi można zająć się znacznie lepiej na gruncie obowiązujących już, odpowiednio dostosowanych przepisów prawa w tych obszarach (np. przepisy antydyskryminacyjne czy prawo ochrony konsumenta). Z tego samego powodu sprawozdawca nie bierze pod uwagę wykorzystania danych biometrycznych czy technologii rozpoznawania twarzy przez systemy sztucznej inteligencji; każde nieautoryzowane użycie

danych w tym obszarze zostało już ujęte w odpowiednich przepisach o ochronie danych, takich jak RODO. Zdaniem sprawozdawcy, jeżeli chodzi o sprzeczności w krajowych systemach odpowiedzialności, które miałyby odpowiedzieć na pytanie, czy system sztucznej inteligencji jest objęty odpowiedzialnością na zasadzie ryzyka czy też, czy postanowienia umowne ograniczają odpowiedzialność, charakter nadrzędny mają zawsze przepisy prawa. Celem sprawozdania jest ponadto uzyskanie pełnego odszkodowania dla poszkodowanego od podmiotu wdrażającego, zanim podmioty niebędące poszkodowanym będą mogły wystąpić z ewentualnymi roszczeniami wobec producenta. W celu zagwarantowania pewności prawnej w całej Unii Europejskiej podmiotu kontrolującego system – który nie mieści się w zakresie niniejszego rozporządzenia – powinny dotyczyć te same zasady odpowiedzialności, które mają zastosowanie do producenta, wytwórcy, czy podmiotu opracowującego;

Ponieważ Unia Europejska i jej państwa członkowskie nie wymagają radykalnych zmian w obowiązujących przepisach o odpowiedzialności, systemy sztucznej inteligencji również nie powinny odsuwać nas od tradycyjnych systemów ubezpieczeniowych. Mechanizmy odszkodowawcze finansowane ze środków publicznych nie są adekwatną odpowiedzią na rozwój sztucznej inteligencji. Takie systemy odszkodowawcze stwarzają niepotrzebne obciążenia finansowe dla podatników. Niezależnie od braku dostępu do wysokiej jakości danych na temat wcześniejszych roszczeń w związku z zastosowaniem systemów sztucznej inteligencji, wraz z dalszym rozwojem technologii europejscy ubezpieczyciele tworzą już nowe produkty dla każdego obszaru. Jeżeli pojawi się potrzeba nowej polisy, rynek ubezpieczeniowy stworzy odpowiednie rozwiązanie. Zwrócenie się w kierunku hipotetycznych scenariuszy, które są wykorzystywane, by lobbować za dodatkowymi systemami finansowanymi ze środków publicznych, byłoby niewłaściwe. Jeżeli pewnego dnia nastąpi wydarzenie prowadzące do masowych szkód, takie jak szeroko zakrojony atak terrorystyczny, państwa członkowskie mogłyby ustanowić specjalny fundusz odszkodowawczy na ograniczony okres, tak jak miało to miejsce w przeszłości. Dlatego niniejsze sprawozdanie wymaga zawierania odpowiednich umów ubezpieczeniowych (porównywalnych z obowiązkiem przewidzianym w dyrektywie ws. ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów mechanicznych), pozwalających na pokrycie odszkodowań w wysokości i zakresie, które określono w niniejszym rozporządzeniu, wyłącznie od podmiotów wdrażających systemy sztucznej inteligencji, obarczone wysokim ryzykiem. Sprawozdawca wyraża stanowcze przekonanie, że rynek ubezpieczeniowy albo dostosuje istniejące polisy ubezpieczeniowe, albo stworzy różnorakie, nowe produkty, z których każdy będzie dotyczył różnych typów systemów sztucznej inteligencji w różnych branżach.

Sprawozdawca jest przekonany, że tak wąskie, acz jasne podejście do zasad odpowiedzialności podmiotu wdrażającego systemy sztucznej inteligencji pozwoli na wypracowanie właściwej równowagi między skuteczną ochroną społeczeństwa a jednoczesnym umożliwieniem wprowadzania dalszych innowacji w istniejących rozwiązaniach technologicznych. Zbyt często uwypukla się jedynie ryzyko związane ze sztuczną inteligencją. Rzeczywiście z systemów sztucznej inteligencji można by korzystać, by wyrządzać zło. Jednak czy chcemy dopuścić do tego, by negatywne przejawy wykorzystania technologii, które mają miejsce również w przypadku innych rozwiązań, od telefonów komórkowych po energię jądrową, ograniczały korzystanie ze sztucznej inteligencji? Czy chcemy zignorować wsparcie ze strony systemów sztucznej inteligencji w walce ze zmianami klimatu, w poprawie systemów opieki zdrowotnej czy lepszej integracji osób z niepełnosprawnością? Niniejsze sprawozdanie stanowczo zaleca skupienie się na wykorzystaniu pozytywnych aspektów systemów sztucznej inteligencji, przy jednoczesnym

stworzeniu odpowiednio silnych zabezpieczeń.
Przy czym wszystkie przepisy dotyczące sztucznej inteligencji powstają w formie rozporządzenia. Ponieważ sfera cyfrowa charakteryzuje się ogromną, ponadgraniczną dynamiką, nasz jednolity rynek cyfrowy musi zostać w pełni ujednolicony, by dotrzymać kroku światowej konkurencji cyfrowej.
Należy również podkreślić, że dyskusji politycznej w zakresie niniejszego rozporządzenia powinien towarzyszyć konieczny przegląd dyrektywy PLD. Wprowadzenie nowego systemu odpowiedzialności dla podmiotu wdrażającego systemy sztucznej inteligencji wymaga ścisłej koordynacji negocjacji tego sprawozdania i przeglądu dyrektywy PLD w zakresie treści, jak również podejścia, tak by mogły one łącznie stanowić spójne ramy odpowiedzialności dla systemów sztucznej inteligencji, ramy, które równoważą interesy producenta, podmiotu wdrażającego oraz poszkodowanego, w odniesieniu do ryzyka odpowiedzialności. Konieczne wydaje się zatem dostosowanie i odpowiednie ukierunkowanie definicji systemu sztucznej inteligencji, podmiotu wdrażającego, producenta, podmiotu opracowującego, wadliwego działania, produktu i usługi we wszystkich wnioskach legislacyjnych.
I w końcu należy też zauważyć, że gremia polityczne powinny zdać sobie sprawę, że postęp technologiczny nie zamiera podczas negocjacji aktów prawnych. Jeżeli poważnie traktujemy nasz cel, jakim jest dotrzymanie kroku cyfryzacji, utrzymanie naszej cyfrowej suwerenności i odegranie zasadniczej roli w erze cyfrowej, instytucje europejskie muszą wystąpić z jasnym przesłaniem politycznym dla naszego odnoszącego sukcesy przemysłu i dla naszych utalentowanych badaczy, pracujących nad nowymi systemami sztucznej inteligencji. Do czasu, w którym nasza inicjatywa legislacyjna w odpowiedzi na rozwój sztucznej inteligencji zostanie uchwalona, przemysł i badacze powinni być w stanie podążać drogą innowacji zgodnie z obowiązującymi przepisami i korzystać z pięcioletniego okresu przejściowego. Jeśli nie zagwarantujemy im pewności w planowaniu, wiele nowych, fascynujących technologii, produktów i usług nie stanie się udziałem Europy.